

Den danske præsteskoole v/ Grand View College, Des Moines, hvor pastor Chr. M. Christiansen studerede i årene 1924-25. Det Danske Udvandrerarkiv

Pastor Christiansen

- og historien om blodtid på prærien

Rasmus Green

Cand. Mag. og historiker på Det Danske Udvandrerarkiv.

Annette Mørch Jensen

Cand. Mag. og arkivar på Det Danske Udvandrerarkiv.

Pastor Chr. M. Christiansen

Christian M. Christiansen blev født i 1879, og blev som sin kone lærer ved Højbjerg skole. Første gang Christiansen udvandrede var i årene 1910 - 1911, for at undervise ved Grand View College i Des Moines, Iowa – hvor han tillige modtog engelsk undervisning (Wagner 7/11-1927).

Efter Christiansen vendte hjem til Højby, blev han i 1923 ramt af en uimodståelig "Længsel efter Præstegjerningen" (Wagner 7/11-1927). Han forlod derpå endnu en gang sin hustru, Kristiane, og rejste tilbage til Des Moines. Denne gang for at studere ved Grand View College (1924 - 1925). I første omgang måtte Christiansen dog gennemgå en "Skærsild paa Ellis Island".(Christiansen 22/5 - 1925)

Den forhenværende forstander ved Grand View College, Theodor Eilif Wagner, skrev om Christiansens andet ophold: "Ved vanlig flid og Energi kastede han (Christiansen) sig ind i Arbejdet og bestod... smukt resultat" (Wagner 7/11-1927).

Selv skriver Christian M. Christiansen: "Mine Oplevelser i Vinter har egentligt hverken været store eller mærkelig, men alt i alt har jeg været glad for opholdet paa G. V. C. ogsaa denne gang"(Christiansen 22/5 1925).

Ung dreng i cowboy dragt 1935. Aalborg Stadsarkiv.

Efter opholdet i Des Moines begyndte Christiansen at studere teologi ved Københavns Universitet. Eilif Theodor Wagners anbefaling lød:

Det er min overbevisning, at besidder Lærer Christiansen ikke Endnu "detail" og Sprogkunderskab som en Candidatus Theologica fra vor Universitet, har han et Overblik og herredømme over de væsentligste kundskaber, som mangen en kandidat savner. Han er prøvet i Livets Skole [...](Wagner 7/11 - 1927)

Hjemme i Lumbsaas, Højby, afholdte Christiansen flere foredrag, bl.a. om nybyggere og indianere i USA. Det er disse foredrag, der danner grundlag for denne historiette.

Cowboys, det var hårde halse

De færdedes sammen to og to til Hest, førende med sig en tredje Hest, der bar et Telt, en kogekedel, nogle Rifler og andre Husgeraad. Det tog Uger, ja Maaneder at faa Samling paa de mange Dyr; en Del gik naturligvis tabt, forvildede sig ud i de vandfattige Egne mod Vest og omkom af Tørst eller blev indfangede af andre—det spillede i de Dage ingen Rolle med nogle Køer mere eller mindre. (Chr. M. Christiansen)

Beredne kvæghyrder har været kendt i Amerika siden kolonitiden, men er særligt knyttet til de hyrder, der siden 1865 drev enorme kvægflokke tværs over prærien til jernbanen, der transporterede kvæget videre til store slagterier i Chicago. Ranch ejerne hyrede cowboyer blandt fattige daglejere og immigranter (Brogan 2001: 379).

Selvom livet som cowboy på prærien hurtigt blev romantiseret, varede perioden - hvori cowboyen var konge - kun ganske kort. Udbygningen af jernbanenettet, overgræsning, indførelsen af får og indhegning af marker, samt hårde vintre i årene 1885-6 og 1886-7 gjorde en ende på cowboyens æra og storhedstid (Ibid., 380).

Cowboyen fortsatte dog med at drive kvæget tværs over prærien - om end i mindre skala. En af dem var den danske udvandrer, Axel Springborg, som i 1921 forlod Øster Uttrup (Aalborg) for at rejse til Nebraska. Her arbejdede han i 1½ år som cowboy på sin fætters ranch. Springborg arbejdede siden i olieindustrien og blev også indehaver af et kurbad (Springborg 1987).

Det var haarde Halse de Cowboys!... Ingen af de ensomme Pionerer, der i Floddalene havde begyndt at skabe sig et Hjem, turde stille sig i Vejen; en Cowboy var ikke til at spørge med; hans moral var af en egen slags - han gjorde sjælden lang Proces! Naar en saadan Bande ankom til Bestemmelsesstedet, var der ikke godt at være; saa gik det løs med Drik og Spil og Slagsmaal; Mord og Drab hørte til Dagens Orden; men Stutterierjerne i Syden tjente Penge i Skæppevis. (Chr. M. Christiansen)

Citatet er et uddrag af Pastor Christiansens egen beskrivelse af de vilde cowboys med dårlig moral, som spillede, drak og lavede ballade i det vilde vestens stationsbyer. I 1880ernes Tombstone var ordet "cowboy" forbundet med kriminalitet af forskellig karakter. Vi kender alle til Wyatt Earps ærkefjender Doc Holliday og 'The Cowboys' og skudduellen ved O.K. Corall.

Noget tyder alligevel på, at de hårde halse - cowboyerne - ikke var så hårde endda! I sin seneste bog skriver den britiske historiker :

Nevermind that the total number of deaths by gunshot in all the major cattle towns put together between 1870 and 1885 - in Wichita plus Abilene plus Dodge City plus Ellsworth - was 45, or an average of 1.5 per cattle-trading season, or that local western newspapers were not filled with stories about bar-room fights, but about property values and business opportunities (Hobsbawm 2013)

Danske nybyggere i Kansas og indianerne

I 1869 grundlagde danske udvandrere et lille samfund ved bredden af "Saline River", Kansas. Kolonien opkaldte de efter deres hjemland - Danmark.

Der var langt til nærmeste nabo, men forholdsvis fredeligt. De danske nybyggere kom til at opleve et af de sidste store sammenstød mellem nybyggere og indianere i området (Christiansen, s. 5).

Den 30 maj 1869 ankom noget over et halvhundrede Indianere nordfra og naede Spillman Creek lidt over Middag, hvorefter de fulgte Bækken og drog frem i sydlig Retning ned mod Salina. Deres Vej faldt lige igennem den danske Koloni. Det var Søndag, og Lauritzens havde givet deres Søn Lov til at gaa over og lege med Christiansens Børn selv vilde de komme senere. De var just gaaet en Tur ud sammen med Otto Pedersen for at se paa Majsen, da de fik Øje paa Indianerne; de vendte øjeblikkelig om; men før de kunde komme i Sikkerhed, blev de indhentede og nedhuggede [...] Da Indianerne havde besørget dette stykke Arbejde, red over mod Christiansens Hus, som laa ikke langt derfra. Brødrene, der var velforsynede med Vaaben, garderede sig indendørs og gav Angriberne en varm Modtagelse [...] Da Angriberne øjensynligt ikke havde nogen større Lyst til at vove Livet, red de bort efter først at have gjort et mislykket Forsøg paa at faa Ild i Huset. [...] Kvinderne var ene hjemme. En af disse flygtede, da Indianerne kom, ud og skjulte sig og sit lille Barn i en Rigsbunke uden for Huset; hun undgik Døden, men mistede sin forstand [...] en ung Kone slap ikke (væk) ... hun og hendes fire Børn toges til Fange. Rødhuderne dræbte straks de tre; det fjerde fik hun Lov til at beholde hos sig i tre Dage; men da det skreg, rev en af Indianerne

Hovedet af det og kastede Kroppen i en Flod [...] Foruden den nævnte kvinde toges endnu en kvinde til Fange [...] Kvindeskrig skar gennem natten (Christiansen, s. 5—7)

Sådan lyder pastor Christiansens blodige beretning om de danske nybyggeres møde med indianerne. Blodigt, men alligevel en tidstypisk fremstilling af de 'vilde' indianere. Desuden gengives historien om indianere, der bortførte forsvarsløse hvide kvinder stadig den dag i dag, f.eks. i hollywood-film.

Texas State Historical Association fortæller derimod et noget mere nuanceret billede af nybyggernes møde med indianerne. 'Tiden læger alle sår' - og med tiden er der skabt større forståelse for USA's oprindelige befolkning, deres kultur og kamp for at forsvare deres eget land.

Det skete at nybyggere blev dræbt og kvinder blev kidnappet, men det skete for at erstatte stammemedlemmer, der var faldet i kamp. Kvinderne, som blev taget til fange, blev som regel adopteret og kunne leve et frit liv på-lige-fod med deres indianske-kidnappere. Som oftest blev de ligefrem behandlet som, "...true sons & daughters [...] many became completely assimilated" (Heard 2013). Det er den samme historie, der genfortælles i hollywood-filmen - *"Dancing With Wolves"* (1990). Faktisk anslår *Texas Historical State Association*, at op imod 30% af alle Apache, Commanche og Kiowa indianere (i Texas) er efterkommere efter disse bortførte kvinder og mænd (Heard 2013).

På billedet ses den kendte William Frederick Cody, bedre kendt under sit kælenavn "Buffalo Bill", der i 1870-erne rejste rundt i USA og Europa med sit cirkus "Buffalo Bill's Wild West Show". Postkort. Det Danske Udvandrerarkiv.

*Billedhuggeren, Carl Rohl-Smith blev født i Roskilde 1848 og døde i København 1900 (Cedergreen Beck 1979-84)

To sider af samme sag

Forestillingen om indianerne og deres forhold til nybyggerne lever og genoplives fra tid til anden i forskellige fortolkninger. Det sker ikke mindst i forbindelse med opsætning af mindesmærker over historiske begivenheder. Relevant i denne sammenhæng kan der peges på monumentet ved navn "Fort Dearbourne Masacre" som er lavet af den anerkendte dansk-amerikaner, billedhuggeren, Carl Rohl-Smith*. Monumentet blev opsat i Chicago i forbindelse med 85 års-dagen for masakren. C. Rohl-Smith gengiver med dette monument en konkret blottid - en voldsomt realistisk scene fra kampen mellem nybyggere og indfødte amerikanere, hvor høvdingen, Black Partridge, forhindrer en unge kriger, i at slå Margaret Helm og hendes barn ihjel.

Omvendt findes der på rådhuspladsen i Lincoln et 4½ meter højt mindesmærke, der mindes de faldne nybyggere ved indianereoverfaldet 30. maj 1869. To statuer, der gengiver to forskellige sider af den kollektive erindring om mødet imellem nybyggere og indianere.

Cowboys og Indianere - en børneleg

Cowboyernes storhedstid varede ikke mange år, de sidste store kvæghjorder blev drevet over prærien i sidste ende af 1880-erne. Allige-

vel er både Cowboys og Indianere blevet nogle af de kendteste billeder fra det gamle vesten. Den Britiske historiker Eric Hobsbawm skriver:

The original image of the wild west, I suggest, contains two elements: the confrontation of nature and civilisation, and of freedom with social constraint. Civilisation is what threatens nature; and their move from bondage or constraint into independence, which constitutes the essence of America as a radical European ideal in the 18th and early 19th centuries, is actually what brings civilisation into the wild west and so destroys it. The plough that broke the plains is the end of the buffalo and the Indian. (Hobsbawm 2013)

Den første 'western' stjerne, William S. Hart, siger ganske enkelt om kvægdrivning og minedrift, at det er:

"[...] the very essence of national life [...] It is but a generation or so since virtually all this country was frontier. Consequently its spirit is bound up in American citizenship." (i: Hobsbawm 2013).

Set rent kvantitativt kan det forekomme som en absurd påstand, da der kun var relativt få Cowboys, i relativt kort tid. Myten om den ensomme cowboy på prærien fik derimod en enorm betydning for USA's nationale identitet – i Amerika og resten af verden.

Dette skyldes uden tvivl de omrejsende cirkus, der i sidste halvdel af 1800-tallet rejste USA tyndt med cowboys og indianere på programmet. Det mest kendte er William F. Cody's (Buffalo Bill) "wild west show" (se billedet side 4). Samtidig har utallige romaner og westernfilm gjort cowboy og indianere til et globalt symbol på Amerikas vilde vesten og amerikansk kultur – på lige fod med 'cowboybukser'.

Cowboy og Indianeres gennemslagskraft ses samtidig hos amerikanske præsidenter fra Kennedy til Reagan, der bevidst har ladet sig inspirere af myten om cowboyen og det vilde vesten, som noget særegent amerikansk (Hobsbawm 2013). Endelig har også utallige børn og unge rundt om i verden ladet sig inspirere, af de til en hver tid gældende idealer om cowboys og indianere – hvad end det var cowboyerne eller indianerne, der var de 'gode'. (se billede side 2).

Cowboys og indianere fra Cirkus Moreno er i Aalborg i anledningen af Børnehjælpsdagen 16 maj 1953. Aalborg Stadsarkiv.

Litteratur

- Brogan, Hugh (2001): "*The Penguin History of the USA*", 2.ed., Penguin Books.
- Cedergreen Bech, S (1979-84): "Carl Rohl-Smith", *Dansk Biografisk Leksikon*.
- Heard, J. Norman (2013): "Indian Captives", *Handbook of Texas Online*, Texas State Historical Association (<http://www.tshaonline.org/handbook/online/articles/bxi01>).
- Hobsbawm, Eric (2013): "The Myth of the Cowboy". i: *The Guardian* (20 - 3 - 2013)

Kilder

- Det Danske Udvandrerarkiv
- Chr. M. Christiansens privatarkiv:
"nybyggere og indianere" (A65-2)
- Eilif Th. Wagners privatarkiv:
"breve fra og om Chr. M. Christiansen, Grand View College (A575-21)

Billeder

- Aalborg Stadsarkiv
- Fotograf: Heinrich Tønnies (side 2):
"Ung person i cowboydragt" (B12318)
- Fotograf: J. A. Kirkegaard (side 5):
"Cowboys og indianer samt en diligence fra cirkus Moreno i anledningen af børnehjælpsdagen" (B15728)
- Det Danske Udvandrerarkiv
- Ukendt fotograf (side 1):
"Fra Grand View College = Den Danske Præsteskole i Des Moines, Iowa." (B8858)
- Ukendt fotograf, postkort (side 4)
"The Famous Will. F. Cody" (B8406)

Det Danske Udvandrerarkiv
Arkivstræde 1, 9000 Aalborg.